

Prawo autorskie

Scenariusz zajęć opracowany na zlecenie
Ośrodka Rozwoju Edukacji w Warszawie

przez
Grzegorza Borka

Materialy

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

Komentarz [nieznany1]: Po 1 na uczestnika

Art. 1.

1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiejkolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

(...)

2¹. Ochroną objęty może być wyłącznie sposób wyrażenia; nie są objęte ochroną odkrycia, idee, procedury, metody i zasady działania oraz koncepcje matematyczne.

3. Utwór jest przedmiotem prawa autorskiego od chwili ustalenia, chociażby miał postać nieukończoną.

4. Ochrona przysługuje twórcy niezależnie od spełnienia jakichkolwiek formalności.

Art. 2.

1. Opracowanie cudzego utworu, w szczególności tłumaczenie, przeróbka, adaptacja, jest przedmiotem prawa autorskiego bez uszczerbku dla prawa do utworu pierwotnego.

(...)

4. Za opracowanie nie uważa się utworu, który powstał w wyniku inspiracji cudzym utworem.

Art. 3.

Zbiory, antologie, wybory, bazy danych spełniające cechy utworu są przedmiotem prawa autorskiego, nawet jeżeli zawierają niechronione materiały, o ile przyjęty w nich dobór, układ lub zestawienie ma twórczy charakter, bez uszczerbku dla praw do wykorzystanych utworów.

Art. 4.

Nie stanowią przedmiotu prawa autorskiego:

- 1) akty normatywne lub ich urzędowe projekty;
- 2) urzędowe dokumenty, materiały, znaki i symbole;
- 3) opublikowane opisy patentowe lub ochronne;
- 4) proste informacje prasowe.

Wskaż, co jest utworem:

- 1) książka wydana w roku 2005,
- 2) książka wydana w roku 1805,
- 3) tłumaczenie na język polski książki wydanej w 2005 roku w USA,
- 4) pierwsze trzy rozdziały książki, której pisanie znudziło się autorowi,
- 5) Konstytucja RP wydana w formie książeczki,
- 6) wiersz opublikowany w zbiorze,
- 7) wiersz zaimprovizowany na scenie,
- 8) wiersz zapisany na ścianie toalety,
- 9) piosenka zespołu The Rolling Stones,
- 10) piosenka ułożona przez uczestników wycieczki,
- 11) piosenka „Sto lat” (śpiewana na urodzinach),
- 12) przepis na ciasto marchewkowe,
- 13) opis wrażeń przy jedzeniu ciasta marchewkowego,
- 14) zbiór przepisów na różne dania, w formie kartek w skoroszycie,
- 15) artystyczne zdjęcie samochodu zrobione dla reklamy,
- 16) zdjęcie samochodu zrobione w celu wystawienia go do sprzedaży w internecie,
- 17) zdjęcie z wakacji,
- 18) ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych,
- 19) baza danych ze wszystkimi polskimi ustawami,
- 20) felieton w gazecie,
- 21) zdjęcie Prezydenta RP z jego strony internetowej.

	Autorskie prawa osobiste	Autorskie prawa majątkowe
Gdzie są uregulowane?		
Komu przysługują?		
Czego dotyczą?		
Czy można je sprzedać?		
Ile czasu trwają?		
Czego można się domagać w razie ich naruszenia?		
Czy za naruszenia grozi odpowiedzialność karna?		

Zespół ekspercki 1 – Autorskie prawa osobiste

Komentarz [nieznany3]: Każdy uczestnik powinien otrzymać 1 zespół ekspercki

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

Art. 16.

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, autorskie prawa osobiste chronią **nieograniczoną w czasie i niepodlegającą zrzeczeniu się lub zbyciu** więź twórcy z utworem, a w szczególności prawo do:

- 1) autorstwa utworu;
- 2) oznaczenia utworu swoim nazwiskiem lub pseudonimem albo do udostępniania go anonimowo;
- 3) nienaruszalności treści i formy utworu oraz jego rzetelnego wykorzystania;
- 4) decydowania o pierwszym udostępnieniu utworu publiczności;
- 5) nadzoru nad sposobem korzystania z utworu.

Art. 78.

1. Twórca, którego autorskie prawa osobiste zostały zagrożone cudzym działaniem, może żądać **zaniechania** tego działania. W razie dokonanego naruszenia może także żądać, aby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do **usunięcia jego skutków**, w szczególności aby złożyła publiczne oświadczenie o odpowiedniej treści i formie. Jeżeli naruszenie było zawinione, sąd może przyznać twórcy odpowiednią sumę pieniężną tytułem **zadośćuczynienia za doznaną krzywdę** lub – na żądanie twórcy – zobowiązać sprawcę, aby **uiścił odpowiednią sumę pieniężną na wskazany przez twórcę cel społeczny**.

2. Jeżeli twórca nie wyraził innej woli, po jego śmierci z powództwem o ochronę autorskich praw osobistych zmarłego może wystąpić małżonek, a w jego braku kolejno: zstępni, rodzice, rodzeństwo, zstępni rodzeństwa. (...)

Art. 115.

1. Kto przywłaszcza sobie autorstwo albo wprowadza w błąd co do autorstwa całości lub części cudzego utworu albo artystycznego wykonania, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

2. Tej samej karze podlega, kto rozpowszechnia bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie albo publicznie zniekształca taki utwór, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie.

3. Kto w celu osiągnięcia korzyści majątkowej w inny sposób niż określony w ust. 1 lub ust. 2 narusza cudze prawa autorskie (...) określone w art. 16 (...), podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Zespół ekspercki 2 – Autorskie prawa majątkowe

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

Oddział 2 – Autorskie prawa majątkowe

Art. 17.

Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, twórcy przysługuje wyłączne prawo do **korzystania z utworu i rozporządzania nim** na wszystkich polach eksploatacji oraz do **wynagrodzenia** za korzystanie z utworu.

Art. 36.

Z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, autorskie prawa majątkowe gasną z upływem lat siedemdziesięciu:

- 1) od śmierci twórcy, a do utworów współautorskich – od śmierci współtwórcy, który przeżył pozostałych,
- 2) w odniesieniu do utworu, którego twórca nie jest znany – od daty pierwszego rozpowszechnienia, chyba że pseudonim nie pozostawia wątpliwości co do tożsamości autora lub jeżeli autor ujawnił swoją tożsamość, (...)

Art. 41.

1. Jeżeli ustawa nie stanowi inaczej:

- 1) autorskie prawa majątkowe mogą przejść na inne osoby w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy;
- 2) nabywca autorskich praw majątkowych może przenieść je na inne osoby, chyba że umowa stanowi inaczej.

2. Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych lub umowa o korzystanie z utworu, zwana dalej „licencją”, obejmuje pola eksploatacji wyraźnie w niej wymienione.

Art. 79.

1. Uprawniony, którego autorskie prawa majątkowe zostały naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła te prawa:

- 1) **zaniechania naruszenia**;
- 2) **usunięcia skutków naruszenia**;
- 3) **naprawienia wyrządzonej szkody**:
 - a) na zasadach ogólnych albo
 - b) poprzez zapłatę sumy pieniężnej w wysokości odpowiadającej **dwukrotności**, a w przypadku gdy naruszenie jest zawinione – **trzykrotności** stosownego wynagrodzenia, które w chwili jego dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie z utworu;
- 4) **wydania uzyskanych korzyści**.

2. Niezależnie od roszczeń, określonych w ust. 1, uprawniony może się domagać:

- 1) jednokrotnego albo wielokrotnego **ogłoszenia w prasie oświadczenia odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie** lub podania do publicznej wiadomości części albo całości orzeczenia sądu wydanego w rozpatrywanej sprawie, w sposób i w zakresie określonym przez sąd;
- 2) zapłaty przez osobę, która naruszyła autorskie prawa majątkowe, odpowiedniej sumy pieniężnej, nie niższej niż dwukrotna wysokość uprawdopodobnionych korzyści odniesionych przez sprawcę z dokonanego naruszenia, na rzecz [specjalnego] Funduszu (...), gdy naruszenie jest zawinione i zostało dokonane w ramach działalności gospodarczej (...).

Art. 116.

1. Kto bez uprawnienia albo wbrew jego warunkom rozpowszechnia cudzy utwór w wersji oryginalnej albo w postaci opracowania, artystyczne wykonanie, fonogram, wideogram lub nadanie,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w ust. 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej,

podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

3. Jeżeli sprawca uczynił sobie z popełniania przestępstwa określonego w ust. 1 stałe źródło dochodu albo działalność przestępną, określoną w ust. 1, organizuje lub nią kieruje,

podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 5.

4. Jeżeli sprawca czynu określonego w ust. 1 działa nieumyślnie,

podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych:

Komentarz [nieznany4]: Po 1 na uczestnika

Art. 23.

1. Bez zezwolenia twórcy wolno **nieodpłatnie korzystać** z już rozpowszechnionego utworu w zakresie **własnego użytku osobistego**. (...)
2. Zakres własnego użytku osobistego obejmuje korzystanie z **pojedynczych egzemplarzy utworów** przez **krąg osób pozostających w związku osobistym**, w szczególności pokrewieństwa, powinowactwa lub stosunku towarzyskiego.

Art. 26.

Wolno w sprawozdaniach o aktualnych wydarzeniach przytaczać utwory udostępniane podczas tych wydarzeń, jednakże w granicach uzasadnionych celem informacji.

Art. 28.

Biblioteki, archiwa i szkoły mogą:

- 1) udostępniać nieodpłatnie, w zakresie swoich zadań statutowych, egzemplarze utworów rozpowszechnionych;
- (...)

Art. 29.

1. Wolno przytaczać w utworach stanowiących samoistną całość urywki rozpowszechnionych utworów lub drobne utwory w całości, w zakresie uzasadnionym wyjaśnianiem, analizą krytyczną, nauczaniem lub prawami gatunku twórczości.
- (...)

Art. 31.

Wolno nieodpłatnie wykonywać publicznie rozpowszechnione utwory podczas ceremonii religijnych, imprez szkolnych i akademickich lub oficjalnych uroczystości państwowych, jeżeli nie łączy się z tym osiąganie pośrednio lub bezpośrednio korzyści majątkowych i artyści wykonawcy nie otrzymują wynagrodzenia, z wyłączeniem imprez reklamowych, promocyjnych lub wyborczych.

Art. 32.

Właściciel egzemplarza utworu plastycznego może go wystawiać publicznie, jeżeli nie łączy się z tym osiąganie korzyści majątkowych.(...)

Art. 33.

Wolno rozpowszechniać:

- 1) utwory wystawione na stałe na ogólnie dostępnych drogach, ulicach, placach lub w ogrodach, jednakże nie do tego samego użytku;
- (...)

Art. 34.

Można korzystać z utworów w granicach dozwolonego użytku pod warunkiem wymienienia imienia i nazwiska twórcy oraz źródła. Podanie twórcy i źródła powinno uwzględniać istniejące możliwości. Twórcy nie przysługuje prawo do wynagrodzenia, chyba że ustawa stanowi inaczej.

Art. 35.

Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słusne interesy twórcy.

Kazusy:

Komentarz [nieznany5]: Po 1 na uczestnika

Czy można za darmo i bez pytania twórcy o zgodę:

1. Nagrać dla siebie piosenkę z radia?
2. Zgrać dla siebie teledysk z YouTube?
3. Wgrać na YouTube cudzy teledysk?
4. Wgrać na YouTube swój filmik z podkładem muzycznym z cudzej piosenki?
5. Pobrać film z internetu?
6. Uczestniczyć w wymianie filmów w internecie (np. w serwisie peer-to-peer jak BitTorrent)?
7. Zrobić kopię płyty CD z muzyką dla swojej mamy?
8. Zrobić kopię płyty CD z muzyką dla swojego kolegi ze szkoły?
9. Zrobić kopię płyty CD z muzyką dla swoich kolegów z forum internetowego?
10. Zamieścić na Facebooku własne zdjęcia z koncertu?
11. Zamieścić na Facebooku film z całego koncertu zrobiony własną komórką?
12. Wypożyczyć książkę z biblioteki?
13. Skserować dla siebie całą książkę z biblioteki?
14. Skserować dla przyjaciółki całą swoją książkę?
15. Zacytować na Facebooku fragment czytanej książki?
16. Zrobić żartobliwy obrazek („mema”) z fotografii zamieszczonej w na portalu?
17. Zamieścić zdjęcie z portalu internetowego na swoim profilu Facebooka bez pisania, skąd się je wzięło?
18. Wstawić do gazetki szkolnej fotografię z Wikipedii bez pisania, skąd się ją wzięło?
19. Opublikować w internecie zdjęcie stojące przy ulicy tablicy reklamowej?
20. Opublikować zdjęcie Pałacu Kultury i Nauki?
21. Wykonać w ramach przedstawienia szkolnego sztukę ciągle chronioną prawem autorskim?
22. Prezentować publicznie swoją kolekcję plakatów filmowych?
23. Zrobić zbiór ulubionych cytatów i go publikować w internecie?
24. Wstawić tekst zauważonego graffiti jako swój status na Facebooku?

Należy wydrukować po jednym zestawie „przystępnych podsumowań” dla każdej z 6 licencji ze strony <http://creativecommons.pl/wyberz-licencje/> na grupę 4 uczestników.

1. Jesteście członkami stowarzyszenia zajmującego się ochroną zwierząt. Opracowaliście infografikę na temat przemocy wobec zwierząt i chcecie udostępnić ją przez Facebooka. Zależy wam, żeby grafika była możliwie szeroko rozpowszechniana, ale żeby każdy wiedział, że jest ona waszego autorstwa.
2. Jesteś początkującym fotografem, który wykonał kilka genialnych zdjęć. Chcesz te zdjęcia upowszechnić w internecie, żeby sobie wyrobić markę. Nie przeszkadza ci, że ktoś będzie tych zdjęć używał, nawet do celów komercyjnych, bo każde ich użycie to reklama dla ciebie. Nie chcesz natomiast, żeby ktoś modyfikował twoje zdjęcia, bo to są skończone dzieła, których nie można naruszać.
3. Byłaś na fajnym festiwalu muzycznym, z którego nakręciłaś relację wideo. Wszyscy znajomi się nią zachwycają, więc chcesz udostępnić ją przez internet, żeby mogły zapoznać się z nią także inne osoby. Nie chcesz jednak, żeby ktoś zarabiał na twojej pracy, ani żeby ją modyfikował.
4. Napisaliście bardzo dobre podsumowanie kilku lekcji (ściągę) z matematyki, którym chcecie się podzielić z innymi. Nie przeszkadza wam, że ktoś rozwinie wasze dzieło, ale nie powinien na tym zarabiać, a rezultat powinien udostępnić na tych samych zasadach, na jakich wy udostępniście pierwotną ściągę.
5. Jesteście miłośnikami kolejek wąskotorowych i macie olbrzymi zbiór ich zdjęć, które sami wykonaliście. Chcecie pochwalić się waszymi zdjęciami przed całym światem. Nie przeszkadza wam, jeśli ktoś wykorzysta te zdjęcia komercyjnie (np. zrobi z nich album albo wstawi je do artykułu w gazecie), ale chcielibyście, żebyście mogli taki album czy artykuł swobodnie potem publikować.